Lukukeskus – Läscentrum
Linnunlauluntie 7
Helsinki 00530
Yhteyshenkilö: Ilmi Villacís, toiminnanjohtaja
ilmi.villacis@lukukeskus.fi
+358 408305936

LAUSUNTO 6.11.2018

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Asia: HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Teema: Lukutaidon parantaminen ja neuvoloiden toiminta lukutaidon parantamisessa; miten lukutaidon osaamiseroja vähennetään?

Kansalaisten riittävä lukutaito on edellytys tasa-arvoiselle yhteiskunnalle ja hyvä lukutaito saavutetaan vain lukemalla. Viimeisimmän lasten lukutaitoa vertailevan kansainvälisen PIRLS-tutkimuksen mukaan suomalaisten vanhempien asenne lukemista kohtaan on muuttunut kielteisemmäksi. Kun vuonna 2011 suomalaisvanhemmista 9% suhtautui kielteisesti lukemiseen niin vuonna 2017 heitä oli jo 16%. Tietoa lukemisen ja kielellisen vuorovaikutuksen merkityksestä tulee lisätä erityisesti sellaisten vanhempien joukossa, jotka eivät ole kiinnostuneita lukemisesta. Neuvola on paras paikka tavoittaa kaikki vanhemmat. Jotta lukeminen säilyisi jokaisen perheen arjessa, asiasta pitää puhua enemmän ja innostaa vanhempia materiaalien ja kirjojen avulla lukemaan lapsilleen.

Tutkimusten mukaan lapsen tulevaisuuden mahdollisuuksiin vaikuttaa enemmän se, kuinka paljon kotona luetaan kuin perheen muut lähtökohdat tai taloudellinen tilanne. Lapselle lukemisella on yhteys parempaan koulumenestykseen ja koulumyönteisyyteen. Näin ollen varhaisilla lukukokemuksilla on ratkaiseva merkitys osaamiserojen kaventamiseen ja tasa-arvon lisäämiseen yhteiskunnassa. Lapselle lukemisen merkitys on huomattu myös muissa Euroopan maissa, ja yli 20 maassa onkin jo vuosikausia toiminut vauvaperheiden kirjalahjaohjelmat.

Vuonna 2017 Lukukeskukselle myönnettiin eduskunnan sivistys- ja tiedejaoston ehdotuksesta 100 000 euron lisämääräraha pilottihankkeeseen, jolla saadaan koko maan kattava neuvolaverkosto mukaan tukemaan perheiden lukuharrastusta. Lukukeskus on tuottanut sitä varten innostavan tietopaketin, jonka avulla neuvolahenkilökunnan on ollut helppo kertoa lukemisesta vanhemmille. 100 000 euron määräraha myönnettiin erityisavustuksena käytettäväksi vuosina 2018-2019. Määrärahasta suurin osa käytetään vuoden 2018 loppuun mennessä. Pilottivaiheessa 120 kunnan neuvolat ovat sitoutuneet mukaan toimintaan, ja valistusmateriaalit on jaettu kaikille 2018 syntyneiden lasten perheille. Toiminnalla on tavoitettu tänä vuonna 35 000 perhettä. Jotta hyvällä menestyksellä alkaneen hankkeen pilotointi saisi jatkoa, tarvitaan lisää tukea vuosiksi 2019-2021.

Lukukeskus esittää eduskunnan sivistys- ja tiedejaostolle, että Lukukeskuksen toteuttamalle neuvolayhteistyölle perheiden lukuharrastuksen edistämiseksi myönnetään vuosiksi 2019 ja 2020 tukea yhteensä 150 000 euroa. Tukea tarvitaan valistusmateriaalien tuottamiseen, tiedottamiseen ja neuvolahenkilökunnan kouluttamiseen. Tavoitteena on, että vuoden 2021 loppuun mennessä jokainen vuosina 2019-2021 syntyneen vauvan perhe on saanut neuvolasta tukea kielelliseen vuorovaikutukseen, materiaalia lukemisen merkityksestä ja kirjalahjan.

Hyvin käynnistyneen pilotoinnin vaikutuksista vakuuttuneena Suomen Kulttuurirahasto (SKR) päätti syksyllä 2018 tukea neuvoloiden lukuhanketta julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä. SKR on myöntänyt 1,2 milj. euron tuen kolmen vuoden kirjalahja-ohjelmalle, jossa julkisen tuen avulla jaettavan valistusmateriaalin lisäksi jaetaan vuosina 2019-2021 syntyville ikäluokille osana neuvolatarkastusta kaksi kirjaa. Kirjat ovat uusia, tähän tarkoitukseen sopivia ja ne kustantaa Lukukeskus yhteistyössä asiantuntijoiden ja kustantajien kanssa.

Hankkeesta toteutetaan seurantatutkimus SKR:n tuella. Tutkimus toteutetaan kuluttajapaneelilla, vanhempien ja terveydenhoitajien fokushaastatteluina ja seurantakuntien kyselytutkimuksilla. Selvitämme mikä on perheiden lähtötilanne, asenne lukemista kohtaan, kirjalahjan ja valistusmateriaalien vaikutus lukuaktiivisuuteen ja lukemisen monipuolisuus. Tuloksista kerätään uusia toimintamalleja, jotka saatetaan ammattilaisten käyttöön ja joita voi hyödyntää laajemminkin perheiden lukukasvatustyössä.

Lukukeskus on kolmannen sektorin toimija, joka toimii linkkinä julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Lukukeskus on lukemisen ja lukutaidon asiantuntija, jolla on hyvä yleiskuva lukutaidosta, sen haasteista ja toimintaympäristöstä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on talousarvioehdotuksessaan ehdottamassa lisätukea Lukukeskuksen perustoimintaan vuodelle 2019 (harkinnanvaraista avustusta haetaan vuodeksi kerrallaan), jotta organisaatiolla olisi tarpeeksi hallinnollisia ja henkilöstöresursseja isojen, yhteiskunnallisesti tärkeiden hankkeiden toteuttamiseksi.